

L. B. KRASIN

VLADIMIR ILJITŠ JA ULKOMAANKAUPPA

Sairaus pakotti Vladimir Iljitšin suureksi suruksemme loitononemaan valtiollisen työn todellisesta johtamisesta ajankohdalla, jolloin ulkomaankaupparamme otti vasta alkuaskeleita. Tosin Vladimir Iljitš hoiti vielä puheenjohtajan tehtäviä Kansankomissaarien Neuvostossa, kun ulkomaan tavaroiden tuonnin alalla jo oli saatu aikaan huomattavia kauppasopimuksia, mutta vientimme syntyminen ja kehittyminen,— ja viennin kehittymisestä riippuu tuontimmekin,— alkoivat vasta myöhemmin, jolloin Vladimir Iljitš ei voinut tarkkaavaisesti seurata valtiokoneistomme toimintaa.

Alussa Vladimir Iljitš suhtautui hiukan skeptillisesti ulkomaankauppaamme eli oikeammin sanoen meidän kykyihimme käytännöllisesti suoriutua sen tehtävistä. Kun jouduin kertomaan Vladimir Iljitšille, kuinka suunnitelmiamme mukaan kymmeniä ja satoja raaka-aineilla lastattuja laivoja on lähtevä ulkomaille, ja että vientimme kehittyminen takaa ulkomaisen valuutan säännöllisen virtaamisen maahamme ja että suunnilleen viiden vuoden kuluessa saamme aikaan sen, että vienti tulee ylittämään tuonnin, so. saavutamme aktiivisen kauppabilanssin, Vladimir Iljitš kuten tavallisesti siristi silmäänsä, vilkaisi minuun syrjästä, heilautti kättään toivottomalla eleellä ja virkahti nopeasti sydämellisellä ja unohtumattomalla tavallaan: „Ei meistä ole kauppiaksi”. Tämän epäilyksen perustana ei ollut ainoastaan Vladimir Iljitšille ominainen isällisen ivallinen epäluottamus, kun hänen läsnäollessaan joku bolševikeista alkoi kehua käytännöllisiä saavutuksiaan, vaan myös objektiivisen ulkoisen tilanteen arviointi.

Vladimir Iljitš ei luottanut ollenkaan kapitalistiseen maailmaan ja odotti siltä alinomaa kaikenlaisia esteitä ja juonitte-luja. Vaikka Korkein Liittoneuvosto vuoden 1920 tammikuun

päätöksellä olikin lakkauttanut virallisesti Neuvosto-Venäjän saarron, niin todellisuudessa se vielä jatkui, ja ulkomaankaupan esteettömyyden epäilemisen oli riittävästi aihetta. Leninin skeptillisuus ulkomaankaupan suhteen oli niin syvälinen, että yhteen aikaan hän epäili sitäkin, voimmeko ostaa tavaroita ulkomailta edes omalla kullallamme. Kerran hän puoleksi leikillisessä sävyssä kysyi: „Onnistummeko käyttämään kultavaramme hyödyllisten ja tarpeellisten tavaroiden ostamiseen? Varokaa, ettemme vain myöhästyisi”. Tietenkin rauhoitin Vladimir Iljitšijä vakuuttaen, että mitä tulee kultavarojen kulutukseen, niin myöhästymisen vaaraa ei siinä tule koskaan olemaan, päinvastoin täytyy ryhtyä drakonisiin toimenpiteisiin, ettei kultavaroja kulutettaisi liian nopeasti. Tämä Leninin „kultaskeptisismi” heijastui epäilemättä myös muutamissa Kansankomissaarien Neuvoston päätöksissä, esimerkiksi matkustaessani maaliskuussa 1920 ulkomaille kaupallisiin neuvotteluihin Englannin kanssa Kansankomissaarien Neuvosto teki päätöksen myöntää Kulkulaitosten kansankomissariaatille 300 miljoonaa kultaruplaa veturien ja muun rautatiekaluston ostamiseen. Ehkäpä tämä maksumääräys tuli myöhemmin kultaluoton perustaksi Ruotsista tehdyn alkuperäisen tilauksen suurentamisessa 100 veturista runsaasti 1000 veturiin.

Kuinka oikeassa Vladimir Iljitš oli epäillessään ulkomaankauppaamme, todistaa parhaiten se porvarillisten hallitusten ja pankkien yhteisesti järjestämä „kultasaarto”, jota jouduimme kokemaan suorittaessamme ensimmäisiä ostoja ulkomailla ja jonka mukaan yksikään toiminimi eikä mikään pankki suostunut vastaanottamaan kultaamme tilauksiemme maksuna. Tämä „kultasaarto” aiheutti tasavallallemme lähes 45 miljoonan ruplan vahingon ja murrettiin vasta silloin, kun maaliskuussa 1921 allekirjoitettiin kauppasopimus Englannin kanssa.

Ulkomaisten suhteittemme kehittämisen alkuvaiheella ulkomaankauppaamme rajoittui siihen, että pikaisessa järjestyksessä hankittiin kaikkein välttämättöimpiä tavaroita, varaosia ja työkaluja kulkulaitosta ja raaka-aineteollisuuden tärkeimpiä aloja varten: lennätinkojeita sodan aikana tuhottuja rautatieasemia varten, pumppulaitteita, vanunkia, nauvoja, kirveitä, sahoja, viiloja, työkaluterästä, hihnoja ym. Oli ostettava vain tuotantovälineitä ja työkaluja supistaen mikäli mahdollista kulutustarvikkeiden ostamisen — sellainen oli perusdirektiivi, jonka hyväksymiseen Vladimir Iljitš osallistui.

Vuoden 1921 tuhoisa kuivuus ja sen aiheuttama nälänhätä Volganvarrella ja monilla alueilla pakottivat muuttamaan jyrkästi tätä direktiiviä. Kun kesällä 1921 saavuin Lontoosta Moskovaan ja menin Vladimir Iljitšin luo hänen työhuoneeseensa, tapasin hänet hyvin huolestuneena. Vladimir Iljitš silmäili alin-

omaa helteiselle ja paahtavalle taivaalle odottaen nähtävästi, että jostain vihdoin ilmestyisi toivottu sadepilvi. Hän toisti moneen kertaan saman kysymyksen: „Entä onnistummeko ostamaan viljaa ulkomailta? Päästääkö Entente viljan Venäjälle?”

Koko tuontisuunnitelmamme oli mennyt myttyyn, ja palattuani Englantiin jouduin laajassa mitassa järjestämään viljan ja siemenien ostamisen, tietenkin kultavarujen kustannuksella, sillä siihen aikaan ei meillä vielä ollut vientiä juuri ollenkaan. Vladimir Iljitš seurasi tarkkaavaisesti melkein joka laivaa, joka otti suunnan ulkomailta Venäjälle, ja kirjaimellisesti pommitti meitä sähköillä ja kirjeillä vaatien tekemään kaiken mahdollisen nälkäänäkevien seutujen auttamiseksi.

Tässä ei ole tilaisuutta esitellä yksityiskohtaisesti ulkomaankaupparamme kehitystä. Saimme mahdollisuuden viedä ulkomaille omia tavaroitamme vasta sitten, kun oli solmittu kauppasopimus Englannin kanssa ja käyty muutamia oikeusjuttuja Englannissa, joiden tuloksena saatiin aikaan eräänlainen takuu tavaroidemme ja rahavarojemme säilymisestä ja koskemattomuudesta. Vasta tämän jälkeen saimme mahdollisuuden viedä ulkomaille puutavaraa, pellavaa, hamppua, turkiksia ja naftatuotteita. Tästä lähtien kysymys ulkomaankaupan monopolista asettui eteemme kaikessa laajuudessaan.

Siihen asti ulkomaankaupan monopoli tuntui olevan ilman muuta selvä asia, sillä se johtui „sotakommunismiin” olemuksesta. Uuteen talouspolitiikkaan siirtyminen jo sinänsä asetti tietenkin kysymyksen monopolista, mutta niin kauan kun puuttui tavaroiden vientiä, ulkomaankaupan monopoli koski pääasiassa ulkomaisten liikkeiden etuja. Koska kapitalistinen maailma oli ottanut meihin nähden vihamielisen kannan ja Ulkomaankaupan kansankomissariaatin oli verrattain helppo puolustaa asemiaan ulkolaisten liikemiesten tavoitteilta ulkolaisten tavaroiden vapaan tuonnin suhteen Neuvosto-Venäjälle, niin Ulkomaankaupan kk. sai verrattain helposti puolue- ja neuvostaelimien kannatusta.

Tilanne muuttui jyrkästi, kun tuli mahdollisuus myydä ulkomaille venäläisiä raaka-aineita. Melkeinpä jokaisella järjestöllä, eikä ainoastaan talousjärjestöillä, vaan vieläpä ei-talouselämän kansankomissariaateilla osoittautui olevan varastoissaan peltavaa, turkiksia, harjasta ym. vientitavaraa. Jälleenkasvava yksityiskauppa ja koko uuden talouspolitiikan kausi alkoivat voimakkaasti painostaa Ulkomaankaupan kansankomissariaattia pyrkien murtamaan ulkomaankaupan monopolin. Yleisestä innostuksesta kaupankäynti-tunnukseen alkoi kehittyä erikoislaatuinen neuvostomerkantilismi, jonka tunnuksena oli kaupan kehittäminen mahdollisimman laajaksi kaikin keinoin eikä

ainoastaan sisämaassa, vaan myös sen ulkopuolella. Uuden talouspolitiikan ja useiden valtiollisten ja taloudellisten elimien käytännölliset edut saivat „teoreettisenkin” perustelunsa ja rinnan sen kanssa kasvoi painostus ulkomailta, missä kaikki porvarilliset yhteiskuntapiirit hallituksista ja pankeista alkaen aina keskinkertaisiin ja pienkeinottelijoihin ja kaupanvälittäjiin asti olivat tietenkin ulkomaankaupan monopolin vastustajia, mikä länsieurooppalaisen porvarin silmissä näytti „bolševikkien hirviöltä”, kuten VTŠK tai GPU¹. Kysymys ulkomaankaupan monopolista pantiin vireille myös neuvostolehdistössä, sen sivuilla julkaistiin useita vapaata kauppaa puolustavia artikkeleita, joissa vaadittiin ulkomaankaupan monopolin lieventämistä, joskaan ei vaadittu sen peruuttamista kokonaan². Kysymystä käsiteltiin myös puolue-elimissä, ja vuoden 1922 lopussa tämä liike sai ilmauksensa verrattain arvovaltaisten elinten ennakkopäätöksissä, joissa suunniteltiin ulkomaankaupan monopolin selkeästä lieventämisestä, että puhuessani kerran tämän ehdotuksen johdosta jouduin vertaamaan sitä ilmapallon reikään. Ulkomaankaupan monopolia ei aiottu hävittää, suunniteltiin vain muutamien tavaroiden vapaa tuonti ja vienti ja vapaakulku muutamien valtionrajojen yli, minkä lopputuloksena olisi epäilemättä ollut koko ulkomaankaupamme järjestelmän varma perikato, samoin kuin ilmapallo varmasti putoaa maahan, jos joku tekee siihen vaikka pienenkin reiän.

Tilanne oli tavattoman vaarallinen, melkeinpä toivoton, ja kenen luokse siinä tapauksessa olisi voitu mennä ellei Vladimir Iljitšin luokse?

Kuten on tunnettua lokakuun alussa 1922 Vladimir Iljitš palasi puheenjohtajan toimeen Kansankomissaarien Neuvostossa, mutta sairasteli kuitenkin koko ajan. Saavuttuani hänen luokseen sain tietää, että hän oli huonovointinen eikä poistunut asunnostaan. Mutta jo seuraavana päivänä Lenin itse soitti minulle ja määräsi keskusteluajan osoittaen suurta huolenpitoa, mikä oli hänelle ominaista kaikissa asioissa, olipa se sitten kuinka pieni tahansa. Kun olin selittänyt tilanteen yksityiskohtaisesti, Vladimir Iljitš myönsi tilanteen olevan vakavan ja sanoi: „Pitää toimia”. Siitä hetkestä lähtien käsitin, että ulkomaankaupan monopoli on pelastettu. Vladimir Iljitš tutki kaiken tätä

¹ Yleisvenäläinen Erikoiskomitea tai Poliittinen Päähallinto.— *Suom.*

² Buharin ja Sokolnikov asettuivat aivan avoimesti ulkomaankaupan monopolia vastaan. V. I. Lenin tuomitsi jyrkästi heidän kantansa kirjeessään „Ulkomaankaupan monopolista”, minkä hän kirjoitti joulukuun 13 päivänä 1922 VKP(b):n KK:n Täysistuntoa varten, jonka työhön Vladimir Iljitš ei voinut osallistua sairautensa vuoksi. (Ks. *V. I. Lenin*, Teokset, 33. osa, ss. 417—420).— *Toim.*

kysymystä koskevan aineiston; tovereita, jotka kannattivat ulkomaankaupan uutta järjestelmää, hän pyysi kirjoittamaan teesit kantansa perustelemiseksi, samanlaisen tehtävän hän antoi minullekin ja lupasi puolestaan kannattaa Ulkomaankaupan kansankomissariaatin asennetta erikoisella kirjeellä.

Tässä kirjeessä Vladimir Iljitš kerralla tarttui härkää sarvista, kuten hän teki aina. „Kysymys on siinä, tuleeko Ulkomaankaupan kansankomissariaattimme toimimaan nepmanien hyväksi vai proletaarisen valtion hyväksi. Se on sellainen peruskysymys, josta ehdottomasti sopii ja on taisteltava puolueen edustajakokouksessa”¹. Viittaukset siihen, ettei muka Ulkomaankaupan kansankomissariaatti ole toimintakykyinen, Vladimir Iljitš epäsi toisarvoisina, „sillä sen toimintakykyisyys ei ole suurempi eikä pienempi toistenkaan kansankomissariaattiemme toimintakykyisyyttä, mikä riippuu niiden yleisestä sosiaalisesta rakenteesta ja vaatii meiltä uutteraa työtä pitkien vuosien kuluessa valistuksen ja yleisen tason kohottamiseksi”².

Puolustaessaan ulkomaankaupan monopolia Ulkomaankaupan kansankomissariaatti kävi taistelua siitä, ettei yksityispääomaa päästettäisi tekemään kauppasopimuksia, erikoisesti raaka-ainesten ostamista ulkomaille viemiseksi, ja perusteli omaa kantaansa sillä, että muussa tapauksessa maaseudulla kasvaisi keinotekoisesti mitä pahin riistäjä — välittäjä-keinottelija, ulkomaisen pääoman asiamies, joka juonittelee dollarin, punnan ja Ruotsin kruunun avulla. Vapaan kaupan kannattajat esittelivät tämän perustelun vastaväitteeksi sen, että annammehan me ulkomalaisen pääoman käyttöä hyväkseen toimilupia. Jos kohta voidaan sallia konsession omistaja, niin miksei voi samoilla perusteilla sallia ulkomaankaupan välittäjä-kauppiasta. Vladimir Iljitš epäsi tämän perusteen seuraavasti: „Mitään sentapaista ei seuraa toimiluvista, joissa me huomioimme sekä alueen että erikoisluvan kaupan harjoittamiseen määrätyillä tavaroilla ja lisäksi on pääasia, että me pidämme omissa hallussamme kaupankäyntiä useilla tuotelajeilla, jotka olemme antaneet toimiluvulle...”³.

Vladimir Iljitš arvioi oikein tulli- ja rajavartion merkityksen ja osoitti, ettei rajamme pysy lujana niinkään paljon niiden ansiosta kuin ulkomaankaupan monopolin ansiosta. Vapaan kaupan puolustajien yrityksiin luonnehtia ulkomaankaupan monopolia „Rajalukkohallintoyhteisöksi” Vladimir Iljitš vastasi: „Sanonta „Rajalukkohallintoyhteisö” on laatuaan sellainen, jota Marx aikoinaan nimitti „free trade vulgaris” sanonnaksi,

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 417.— *Toim.*

² Sama, ss. 417—418.— *Toim.*

³ Sama, s. 418.— *Toim.*

sillä tässä ei ole mitään muuta kuin vulgääri freetradelainen korulause”¹. Vastaukseksi eräälle vastaväittäjälle², joka ehdotti ulkomaankaupan monopolin asemesta järjestettäväksi voimistetun tullivartion, Vladimir Iljitš kirjoitti, että „se on hänen hämmästyttävien virheensä, vieläpä pelkkä teoreettinen virheensä,— sillä mikään tullipolitiikka ei voi olla tehokas ajankohdalla, jolloin vallitsee imperialismi ja hirvittävä eroavaisuus köyhien ja uskomattoman rikkaiden valtioiden välillä”. Hän (vastaväittäjä) „vetoaa tullivartioon näkemättä sitä, että näissä olosuhteissa sen voi murtaa kokonaan mikä tahansa rikas teollisuusmaa. Sitä varten riittää, kun se ilmoittaa palkkion niiden tavaroiden Venäjälle viemisestä, joista me perimme tullin. Jokainen teollisuusmaa löytää rahaa tähän tarkoitukseen aivan riittämiin, ja sillä keinoin mikä tahansa teollisuusmaa murtaa kanta-teollisuutemme aivan varmasti”³.

Vladimir Iljitš esittää tässä todella syvällisen ajatuksen, ettei mikään tullivartio, mikään tullin voi suojella teollisuuttamme ulkomaiselta kilpailulta, ja vain ulkomaankaupan monopoli on se suoja, joka takaa meille mahdollisuuden kuntoonpalauttaa teollisuutemme ulkomaisesta kilpailusta huolimatta.

Toverit, työläiset, muistakaa nämä suuren johtajamme sanat, muistakaa hänen pyhä neuvonsa, että uudelleen nousevan teollisuutemme puolustaminen voidaan turvata vain puolustamalla ulkomaankaupan monopolia.

„Senpä vuoksi,— jatkoi Vladimir Iljitš,— kaikki Buharinin järkeilyt tullipolitiikasta eivät merkitse käytännöllisesti mitään muuta kuin Venäjän teollisuuden jättämistä kokonaan puolustusta vaille ja mitä hienommalla harsolla verhottua siirtymistä vapaan kaupan järjestelmään. Meidän on taisteltava sitä vastaan kaikin voimin ja taisteltava vieläpä puolueen edustajakokouksessakin, sillä nykyään, imperialismin kaudella, ainoastaan ulkomaankaupan monopoli on sen arvoinen tullipolitiikka, että siitä voidaan puhua vakavasti”. Ja edelleen: „Käytännössä Buharin asettuu puolustamaan keinottelijaa, pikkuporvaria ja talonpoikaiston kermakerrosta teollisuusproletariaattia vastaan, joka ei laisinkaan kykene jälleenrakentamaan teollisuuttansa ja muuttamaan Venäjää teollisuusmaaksi muuten kuin puolustamalla sitä yksinomaan ulkomaankaupan monopolin avulla eikä suinkaan, tullipolitiikan avulla. Kaikki muut suojelustullijärjestelmät nykyisen Venäjän olosuhteissa ovat valeprotektionismia, paperiprotektionismia, joka ei anna proletariaatille mitään. Proletariaatin

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 418.— *Toim.*

² L. B. Krasin tarkoittaa Buharinia.— *Toim.*

³ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 419.— *Toim.*

ja sen teollisuuden näkökannalta tällä taistelulla on sen vuoksi tärkein, periaatteellinen merkitys”.

„Tähän voin lisätä vielä sen, että rajojen osittainen avaaminen tuo mukanaan vakavia vaaroja valuutalle, sillä käytännöllisesti me joudumme Saksan asemaan, se aiheuttaa mitä vakavimpia vaaroja siinä mielessä, että Venäjälle tunkeutuu pikku-porvaristoa ja kaikenkarvaisia rajantakaisen Venäjän asiamiehiä, joita meidän on aivan mahdoton kontrolloida”.

Syytökset, että ulkomaankaupan monopolin kannattajat eivät muka käsitä täydellisesti sitä, mikä merkitys on tavaroiden kiertokulun voimistumisella sisämarkkinoilla, Vladimir Iljitšin mielestä voitiin poistaa perustamalla sekayhtiötä, „sillä näiden sekayhtiöiden tavoitteena ei ole mikään muu kuin tavarain kiertokulun voimistaminen säilyttämällä Venäjän teollisuuden reaalisen suojelemisen eikä ainoastaan näennäisen suojelemisen, kuten on asianlaita tullisuojelelun vallitessa. Sekayhtiöiden järjestelmä on ainoa järjestelmä, jonka avulla voidaan parantaa Ulkomaankaupan kansankomissariaatin huonoa koneistoa, sillä tämän järjestelmän vallitessa sekä ulkomaalainen että venäläinen kauppias toimivat rinnatusten. Ellemme me kykene näissäkään olosuhteissa oppimaan ja omaksumaan sekä perehtymään asiaan täydellisesti, niin silloin kansamme on kokonaan ja toivottomasti avuton”¹.

Vladimir Iljitš saneli kaiken tämän joulukuun 13 päivänä 1922.

Vladimir Iljitšin kirjoituksella oli ratkaiseva merkitys ulkomaankaupan monopolia koskevan kysymyksen viemiseksi lopulliseen ja peruuttamattomaan päätökseen. Vladimir Iljitšin vakuuttava todistelu sai uskomaan nekin toverit, jotka yhteen aikaan olivat horjuvalla kannalla tässä kysymyksessä ja vaikkei hän voinutkaan enää esiintyä puolueen XII edustajakokouksessa, niin kysymys ulkomaankaupan monopolista ei enää herättänyt kenessäkään epäilyä, ja tämä ulkomaisen talouspolitiikkamme perusperiaate sai lopullisen vahvistuksensa puolueen edustajakokouksen päätöslauselmassa.

Tämä vuosi² oli omiaan jättämään jälkensä myös ulkomaankaupan alalla. Jo viime vuonna meidän onnistui huomattavasti ylittää vienti tuontiin verraten, saavuttaa aktiivinen kauppabilanssi, ja ensi vuodeksi viennin ylittäminen tuontiin verrattuna on myöskin täysin taattu puhumattakaan siitä, että me olemme suurentaneet kaksinkertaisesti ulkomaankaupan yleisen tavaravaihdon, olemme parantaneet laadullisesti vientimme ja tuontimme kokoonpanoa, siirtyen yhä enemmän ja enemmän

¹ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, ss. 419—420.— Toim.

² Muistelmat on kirjoitettu 1924.— Toim.

toteuttamaan tuotannollista periaatetta. Kauppakoneistomme kehittyi hiljaa, mutta varmasti, yhdellä iskulla olemme saavuttaneet kunniakkaan aseman kansainvälisillä viljamarkkinoilla, meidän vientimme kehittyi laadullisesti ja määrällisesti kaikilla aloilla, ja Länsi-Euroopan liikemiesmaailma, joka käy kanssamme kauppaa, voi jo nyt todistaa oikeaksi sen, että me opimme käymään ulkomaankauppaa ja perehdymme siihen.

